

др *Владимир КОЗАР*
специјални саветник у НЛБ банци а.д. Београд
доцент Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета
Привредна академија у Новом Саду

ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ СПОРАЗУМНОГ ФИНАНСИЈСКОГ РЕСТРУКТУРИРАЊА ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

Резиме

Правне последице споразумног финансијског реструктурирања привредних друштва значајне су како за корпоративног дужника, тако и за његове повериоце. Према редоследу настанка, могу се поделити на оне које настају независно од исхода поступка реструктурирања и пре његовог окончања, као што је мировање дугова (мораторијум), и оне које настају закључењем уговора о финансијском реструктурирању, након успешног окончања поступка. Деловорна мера заштите и оштраживања поверилаца у току мораторијума представља ограничење овлашћења стипендарног заступника у виду обавезног суопштења. Последице закључења уговора оледају се, пре свега, у редефинисању дужничко-поверилачких односа предвиђањем општења у ратама, изменом рокова доспелости, каматних стопа или других услова кредитира или инструмената обезбеђења. Бивша последица јесте задржавање реда првенства хијерархије.

Предвиђени су порески општења за банке и друге повериоце, учеснике финансијског реструктурирања. Укинуће је порез на пренос акционарних права код преноса удела у правном лицу и хартија од вредности, што се односи и на мере претварања и оштраживања у капитал привредног друштва – корпоративног дужника.

Уговор о финансијском реструктурирању представља правни основ за рекласификацију и израживања банака, чиме се значајно умањују обавезне резерве за процењене губитке и позитивно утиче на адекватности калкулација банке.

Кључне речи: финансијско реструктурирање, мировање дугова, хијоше-ка, јорески подстицај, рекласификација и израживања.

I Увод

Споразумно (вансудско, ванстечајно) финансијско реструктурирање привредног друштва представља прву у низу мера које је могуће спровести према привредном друштву у финансијским тешкоћама. Редослед мера у таквој ситуацији у нашем правном систему је следећи: 1. споразумно (вансудско, ванстечајно) реструктурирање; 2. унапред припремљени план реорганизације; 3. стечајна реорганизација; 4. банкротство.¹ Наведени институти, осим банкротства, представљају начине и облике опоравка привредних друштава, који се могу подвести под установу санације која деценијама развијана, а сада не постоји у нашем правном систему.²

Законом о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава³ уређују се услови и начин споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава у Републици Србији које се спроводи најкасније пре покретања стечајног поступка.

Правне последице о споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава огледају се у мировању дугова, до чега долази у току поступка, а ако се поступак успешно оконча, закључује се уговор о финансијском реструктурирању којим се редефинишу дужничко-поверилачки односи.

II Мере заштите потраживања поверилаца у току мораторијума

Једна од основних претпоставки успешног спровођења споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава јесте

- 1 В. Козар, *Коментар Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава*, Пословни биро д.о.о., Београд, 2011, стр. 8.
- 2 М. Мишовић, „Споразумно финансијско реструктурирање или санација привредних друштава“, *Правни живои*, бр. 11/2011, стр. 54.
- 3 Објављен у *Службеном гласнику РС*, бр. 36/2011 од 27. маја 2011. године, ступио на снагу 4. јуна, а примењује се од 24. јуна 2011. године (чл. 18).

привремена обустава испуњења обавеза, као и забрана покретања извршног поступка, односно одлагање извршења обавеза корпоративног дужника према повериоцима, у првом реду банкама (мировање дугова, мораторијум).⁴ „Мировање дугова“ је привремена обустава испуњења обавеза, укључујући обуставу извршења у принудној наплати са рачуна привредног друштва, као и забрана покретања извршног поступка, односно одлагање извршења према привредном друштву у погледу потраживања поверилаца који учествују у финансијском реструктурирању.

У току финансијског реструктурирања уводи се мировање дугова (мораторијум), укључујући сва извршна судска решења, друге извршне наслове и законска овлашћења, као и пореска, царинска и менична дуговања из члана 47 Закона о платном промету,⁵ које производи правно дејство даном закључења уговора о мировању дугова.⁶ Дакле, закон не прописује мораторијум као правну последицу покретања поступка вансудског споразумног реструктурирања, која би наступила по сили закона, већ је потребно да повериоци са дужником закључе одговарајући уговор.

Поред начелне забране предузимања радњи које би могле спречити или отежати наплату потраживања поверилаца који су закључили уговор о мировању дугова, која је саставни део законског начела поступања у доброј вери,⁷ уговором о мировању дугова могуће је предвидети посебне мере заштите потраживања поверилаца.

Иако је реч о необавезној садржини уговора, која је предвиђена подзаконским актом – Правилником о садржини уговора о мировању дугова, допуштање уговарања посебних мера заштите потраживања поверилаца представља веома значајан инструмент који доприноси смањењу пословних и правних ризика поверилаца који се упуштају у подухват споразумног финансијског реструктурирања, чији се исход не може са сигурношћу предвидети, а чија је обавезна фаза мораторијум.

Мере заштите потраживања поверилаца обухватају нарочито: ограничења и праћење плаћања, измиривања обавеза, задуживања и дру-

4 В. Козар, „Мировање дугова (мораторијум) у поступку финансијског реструктурирања“, Зборник реферата са међународног научног скупа одржаног од 29–31. марта 2012. године у Новом Саду у организацији Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, стр. 226.

5 *Службени лист СРЈ*, бр. 3/2002, 5/2003, *Службени гласник РС*, бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011.

6 Мировање дугова уређено је чланом 12 Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава.

7 Члан 7 став 3 Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава.

гих трансфера и трансакција дужника, као што је претходна или накнадна сагласност (дозвола или одобрење) или именоване лица овлашћеног за сапотписивање исправа којима дужник врши новчане трансакције у току мировања дугова, укључујући уређење питања одговорности овог лица.⁸ На овај начин, допуштено је коришћење, на аутономној основи, више института којим повериоци могу да контролишу и прате пословање корпоративног дужника, нпр. нова задуживања узимањем кредита, давањем јемства, заснивањем хипотека, као и закључивање других уговора и правних послова којима би се, преузимањем нових главних или акцесорних обавеза, оптеретила имовина или погоршао положај повериоца који учествују у поступку споразумног финансијског реструктурирања.

Претходна или накнадна сагласност (дозвола или одобрење) као мера заштите потраживања поверилаца из уговора о мировању дугова, има одређених сличности са институтом сагласности за закључење уговора из члана 55 став 1 Закона о облигационим односима у коме је прописано кад је општим актом правног лица одређено и у регистар уписано да његов заступник може закључити одређени уговор само уз сагласност неког органа, сагласност се може дати претходно, истовремено или накнадно, ако шта друго није уписано у регистар. Разлика је у томе што се у првом случају не тражи да ограничење буде прописано општим актом корпоративног дужника, нити да је уписано у Регистар привредних субјеката. Такође, код реструктурирања ограничење се односи на корпоративног дужника као правно лице, а ограничење из Закона о облигационим односима односи се на његовог статутарног заступника. У првом случају сагласност (дозволу или одобрење) дају повериоци, а не орган дужника. Зато се поставља питање домашаја овог ограничења према трећем, савесном лицу са којим би корпоративни дужник закључио уговор или други правни посао о новом задуживању, без сагласности поверилаца предвиђене уговором о мировању дугова. У сваком случају такво ограничење би требало да буде регистровано да би могло да има правно дејство према трећим лицима.

Именоване лица овлашћеног за сапотписивање исправа којима дужник врши новчане трансакције у току мировања дугова, као мера заштите потраживања поверилаца, има већи правни и практични значај, с обзиром да је то лице обавезно да депонује свој потпис код банке која води рачун привредног друштва, а ограничење сапотписивања исправа се региструје у регистру привредних субјеката.⁹ Правилник о садржини уговора о мировању дугова употребљава термин „сапотписивање“ и

8 Члан 3 став 1 тачка 2 Правилника о садржини уговора о мировању дугова.

9 Члан 3 ст. 2 и 3 Правилника о садржини уговора о мировању дугова.

ово ограничење везује за потписивање „исправа којима дужник врши новчане трансакције у току мировања дугова“. Поставља се питање на које правне послове се односи ограничење „сапотписивања“. Израз „новчане трансакције“ сличан је појму „трансакција плаћања“ који се користи у Закону о платном промету, па следи закључак да се уговором о мировању дугова може именовати лице овлашћено за сапотписивање налога за плаћање, које корпоративни дужник издаје својој банци уз инструкцију за трансфер средстава с његовог рачуна повериоцу, или на рачун повериоца.¹⁰ Међутим, како се изрази „новчане трансакције“ и „трансакције плаћања“ не подударaju, „сапотписивање исправа“ као мера заштите потраживања поверилаца који учествују у поступку споразумног финансијског реструктурирања, могла би се применити и на друге правне послове којима се регулишу или обезбеђују новчани токови, а пре свега на закључење нових уговора о кредиту, давање јемства, заснивање хипотека, којима би се погоршао положај поверилаца, учесника реструктурирања. На овај начин повериоцима се омогућава да врше непосредну контролу и утичу на пословање корпоративног дужника, пре свега кроз заступничку функцију, а посредно и на управљачку функцију.

Поставља се питање домашаја овог ограничења према трећем, савесном лицу са којим би корпоративни дужник у току мировања дугова закључио уговор или други правни посао којим се врше новчане трансакције, без сапотписа лица именованог уговором о мировању дугова, када је ограничење сапотписивања исправа регистровано у регистру привредних субјеката.

Закон о привредним друштвима¹¹ у члану 33 прописује да је заступник дужан да поступа у складу са ограничењима својих овлашћења која су утврђена актима друштва или одлукама надлежних органа друштва (став 1). Како потписивању уговора о мировању дугова претходи одлука надлежних органа друштва, јасно је да је заступник дужан да поступка у складу са ограничењима својих овлашћења која су утврђена уговором о мировању дугова, па и са ограничењем сапотписивања исправа. Међутим, Закон о привредним друштвима поставља правило да према трећим лицима регистрована ограничења овлашћења заступника (па тиме и нерегистрована) немају правно дејство,¹² прописујући да се

10 У члану 4 став 1 Закона о платном промету предвиђено је да трансакција плаћања може бити трансфер одобрења или трансфер задужења, док је у ставу 3 истог члана дефинисано да је трансфер одобрења трансакција плаћања коју иницира дужник, који налог за плаћање издаје својој банци и даје јој инструкцију за трансфер средстава с његовог рачуна повериоцу, или на рачун повериоца.

11 *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011.

12 М. Васиљевић, *Водич за примену Закона о привредним друштвима*, Intermex, Београд, 2011, стр. 78.

ограничења овлашћења заступника не могу истицати према трећим лицима (став 2).

Изузетно овај закон прописује да се ограничења овлашћења заступника у виду обавезног супотписа могу истицати према трећим лицима, ако су регистрована у складу са законом о регистрацији (став 3), дакле у складу са Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре.¹³ Реч је о ограничењу које се састоји у заједничком склапању послова од стране више заступника и прокуриста (супотпис).¹⁴

Цитиране одредбе Закона о привредним друштвима о дејству регистрованог ограничења супотписа према трећим лицима, могу се применити и на дејство ограничења „сапотписивање исправа којима дужник врши новчане трансакције у току мировања дугова“ као мере заштите потраживања поверилаца у поступку споразумног финансијског реструктурирања. То указује да је „сапотписивање“ односно обавезан супотпис, једино делотворно ограничење дужника, односно овлашћења његовог заступника, наравно под условом да је регистровано у Регистру привредних субјеката.

Правилник о садржини уговора о мировању дугова допушта уговарање и других мера заштите потраживања поверилаца које у њему нису изричито набројане, сагласно начелу слободе уговарања, које морају бити у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја.¹⁵

Поред мера заштите потраживања поверилаца, наведени правилник омогућава уговарање додатних средстава обезбеђења, односно гаранција и јемстава.

III Садржина уговора и мере финансијског реструктурирања

Финансијско реструктурирање се окончава уговором о финансијском реструктурирању.¹⁶ Дужник је обавезан да уговор о финансијском реструктурирању у року од два радна дана од дана закључења достави регистру привредних субјеката ради регистрације забележбе о постојању тог уговора, сагласно начелу правне сигурности. Уговор о финансијском реструктурирању оверава се у Привредној комори Србије и заводи у посебну књигу.¹⁷

13 Службени гласник РС, бр. 99/2011.

14 М. Васиљевић, *нав. дело*, стр. 78.

15 Начело аутономије воље из члана 10 Закона о облигационим односима.

16 Члан 14 Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава.

17 Члан 12 став 2 Правилника о условима и начину институционалног посредовања у споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава.

Уговор о финансијском реструктурирању може да обухвата следеће мере: предвиђање отплате у ратама, измену рокова доспелости, каматних стопа или других услова кредита, зајма или другог потраживања или инструмента обезбеђења; уновчење имовине или пренос такве имовине ради намирења потраживања; отпуст дуга; извршење, измену или одрицање од заложног права; давање додатних средстава обезбеђења од стране дужника или трећих лица, укључујући давање јемстава и гаранција; претварање потраживања у капитал; закључивање уговора о кредиту, односно зајму; издавање хартија од вредности; друге мере од значаја за реализацију финансијског реструктурирања. Дакле, закон не прописује обавезну садржину уговора о финансијском реструктурирању, већ примера ради наводи најчешће мере, а допушта и могућност уговарања других мера од значаја за реализацију финансијског реструктурирања. Наведене мере споразумног финансијског реструктурирања сличне су мерама у оквиру истоименог института о поступку приватизације,¹⁸ као и мерама за реализацију плана реорганизације из члана 157 Закона о стечају.

IV Правна природа уговора о финансијском реструктурирању и дејство новације на престанак залог

По својој правној природи, а у зависности од мера предвиђених за реализацију финансијског реструктурирања, наведени уговор има правну природу поравнања из члана 1089 Закона о облигационим односима (нпр. ако се предвиђа отплате у ратама) или новације из члана 348 став 1 Закона о облигационим односима, ако се постојеће обавезе замењују новом (нпр. ако се врши конверзија – претварање потраживања у капитал).¹⁹ Поред тога, могућа је комбинација поравнања и новације, јер се поравнањем може извршити новација обавезе, и у том случају се јемац ослобађа одговорности за њено испуњење, а престаје и залог коју је дао неко трећи.²⁰ Ако поравнањем није извршена новација обавезе (као нпр. код делимичног отпуста дуга или отплате у ратама), јемац и трећи који је дао своју ствар у залогу остају и даље у обавези, а њихова одговорност може бити смањена поравнањем, али не и повећана, изузев ако су се сагласили са поравнањем.²¹

Међутим, када је у питању дејство новације на престанак залог уопште, па и залог коју је дао неко трећи, а не дужник обезбеђеног

18 Члан 19 Закона о приватизацији (*Службени гласник РС*, бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007, 30/2010).

19 В. Козар, *нав. дело*, стр. 56.

20 Члан 1095 став 1 Закона о облигационим односима.

21 Члан 1095 став 2 Закона о облигационим односима.

потраживања, Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава у члану 15 направио је значајан изузетак у односу на цитирано опште правило облигационог права, тиме што је установио правило о непрекидности (континуитету) заложног права, и то како у случају хипотеке, тако и када је потраживање обезбеђено заложним правом на покретним стварима и правима.

V Замена „обезбеђеног потраживања које се реструктурира“ „реструктурираним обезбеђеним потраживањем“

Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава разликује две врсте потраживања: „обезбеђено потраживање које се реструктурира“ и „реструктурирано обезбеђено потраживање“. Иако употребљена терминологија може навести на помисао да је у питању игра речи, битно је уочити разлику између ових термина и две различите врсте потраживања која су њима означена. Јер, „обезбеђено потраживање које се реструктурира“ замењује се „реструктурираним обезбеђеним потраживањем“. На овај начин законодавац је реструктурирању недвосмислено дао правну природу новације, јер се једно потраживање које је постојало између повериоца и дужника, сада замењује новим потраживањем,²² што одговара дефиницији новације из члана 348 став 1 Закона о облигационим односима, који уређује пренов (новацију), тако што прописује да обавеза престаје ако се поверилац и дужник сагласе да постојећу обавезу замене новом и ако нова обавеза има различит предмет или различит правни основ. Чланом 350 истог закона, у оквиру уређења дејстава пренова, прописано је у ставу 1 да уговором о пренову ранија обавеза престаје, и нова настаје, а у ставу 2 да са ранијом обавезом престају и залога и јемство, изузев ако је са јемцем или залогодавцем друкчије уговорено, а у ставу 3 да исто важи и за остала споредна права која су била везана за ранију обавезу.

Да би се избегло наведено неповољно дејство пренова (новације) у финансијском реструктурирању на средства обезбеђења, до чега би дошло по цитираним општим одредбама Закона о облигационим односима, осим уколико са залогодавцем није уговорено да са ранијом обавезом не престају и залога или јемство, Законом о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава установљена је непрекидност (континуитет) заложног права: потраживање које се реструктурира и које је обезбеђено хипотеком, односно заложним правом на покретним стварима и правима (у даљем тексту: обезбеђено потраживање које се реструктурира), замењује се реструктурираним обезбеђеним потраживањем, тако да хипотека, односно заложно пра-

22 В. Козар, *нав. дело*, стр. 59.

во на покретним стварима и правима, као споредно право везано за обезбеђење потраживање које се реструктурира, наставља да постоји као средство обезбеђења реструктурираног потраживања, у складу са уговором о финансијском реструктурирању. Катастар непокретности, односно други регистар заложног права, врши измену података уписане хипотеке, односно заложног права на покретним стварима и правима, сагласно износу реструктурираног обезбеђеног потраживања, као и другим условима реструктурираног обезбеђеног потраживања. Хипотека, односно заложно право на покретним стварима и правима, представља средство обезбеђења реструктурираног обезбеђеног потраживања до износа обезбеђеног потраживања које се реструктурира, а у случају да је износ реструктурираног обезбеђеног потраживања смањен у односу на износ обезбеђеног потраживања које се реструктурира, катастар непокретности, односно други регистар заложног права врши измену података уписане хипотеке, односно заложног права на покретним стварима и правима.

VI Задржавање реда првенства – непрекидност (континуитет) заложног права

С обзиром да у споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава више поверилаца, пре свега банака, истовремено закључује са привредним друштвом као дужником споразум о реструктурирању дугова, што подразумева редефинисање дужничко-поверилачких односа између корпоративног дужника и поверилаца, то овај споразум постојећу обавезу замењује новом, која, према томе, има нови, односно различит правни основ. У погледу хипотеке, а у складу са одредбама Закона о облигационим односима, Закона о хипотеци и Закона о државном премеру и катастру, као и пратећих подзаконских прописа, услед овог пренова обавезе, поверилац чије је потраживање обезбеђено хипотеком, у недостатку наведених специјалних одредаба о непрекидности (континуитету) заложног права из Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава, био би принуђен да уписану хипотеку поново упише у јавним књигама, због чега би изгубио ред првенства већ уписане хипотеке. Имајући у виду већи број и различитост (често и сукоб) интереса поверилаца, у пракси се ретко уговара могућност задржавања постојеће хипотеке у случају пренова (новације), у смислу члана 350 став 2 Закона о облигационим односима. Исти проблем би постојао и у односу на заложна права на покретним стварима и правима. Услед свега тога, повериоци, а посебно банке, били би обесхрабрени да учествују у споразумном корпоратив-

ном реструктурирању дугова, што би довело до отварања стечаја над многим привредним друштвима и другим облицима пословања, који би могли да се финансијски опораве и наставе пословање, а који може да се заврши банкротством и престанком пословања.

Осим тога, трошкови заснивања нове хипотеке додатни су демотивишући фактор за повериоце, нарочито имајући у виду одредбе тарифног броја 17 Тарифе накнаде за коришћење података и пружање услуга, која је саставни део Уредбе о висини накнаде за коришћење података премера и катастра и пружање услуга Републичког геодетског завода.²³ Међутим, чланом 14 Уредбе о изменама и допунама Уредбе о висини накнаде за коришћење података премера и катастра и пружање услуга Републичког геодетског завода,²⁴ прописано да се у тарифном броју 17 додаје се тачка 14), којом се утврђује да накнада за измену података већ уписане хипотеке у висини од 80 бодова, као и да се за услугу из тачке 10) подтачка (1) на вредност услуге додаје се 0,2% од вредности потраживања које се обезбеђује хипотеком, а највише до 5000 бодова. На овај начин утврђен је и ограничен број бодова, а тиме и висине накнаде за услугу измене података уписане хипотеке, те утврђена сама „измена података већ уписане хипотеке“ као поступак, односно процесна радња.

VII Порески подстицаји

Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава не садржи конкретне одредбе о подстицајима у поступку финансијског реструктурирања, већ упућује на друге прописе, чије је предлагање, односно доношење у надлежности Народне банке Србије, Министарства финансија и Министарства економије и регионалног развоја. Порески подстицаји за финансијско реструктурирање, у смислу пореског ослобођења отпуста дуга код поверилаца, као и могућности репрограмирања дуга по основу пореза и других јавних прихода, утврђују се законом којим се уређује порез на добит правних лица, односно законом којим се уређује порески поступак и пореска администрација, док Народна банка Србије у прописима из своје надлежности утврђује подстицаје за финансијско реструктурирање.²⁵

Новелама Закона о порезима на имовину из 2009. године²⁶ брисана је тачка 3 у члану 23 став 1 основног законског текста, којом је

23 Службени гласник РС, бр. 45/02 и 15/10.

24 Службени гласник РС, бр. 15/2010.

25 Члан 16 Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава.

26 Члан 8 Закона о изменама и допунама Закона о порезима на имовину (Службени гласник РС, бр. 5/2009).

било предвиђено да се порез на пренос апсолутних права плаћа код преноса уз накнаду удела у правном лицу и хартија од вредности. Тиме су од ове врсте пореза изузете и мере претварања (конверзије, замене) потраживања у капитал привредног друштва (корпоративног дужника), што представља значајан подстицај за споразумно финансијско реструктурирање привредних друштава, као и за стечајну реорганизацију. Такво решење задржано је и након последњих законских измена.²⁷

Такође, изменама и допунама Закона о порезу на добит предузећа, који сада носи назив Закон о порезу на добит правних лица²⁸ члан 22а став 1 промењен је тако што је прописано да се на терет расхода у пореском билансу банке признаје увећање исправке вредности потраживања билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама, која су у складу са унутрашњим актима банке исказани у билансу успеха на терет расхода у пореском периоду, до висине одређене у складу са прописима Народне банке Србије, чиме су пружени порески подстицаји за банке као повериоце корпоративног привредног друштва у финансијским тешкоћама.

VIII Рекласификација реструктурираних потраживања банака

Новом Одлуком о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке²⁹ предвиђени су подстицаји за *реклаификацију* потраживања банака на основу закљученог уговора о финансијском реструктурирању.

Наведеном одлуком утврђује се која се билансна актива и ванбилансне ставке класификују, критеријуми за класификацију потраживања банке, као и начин обрачуна резерви за процењене губитке који могу настати по основу потраживања банке, а ради адекватног и ефикасног управљања кредитним ризиком коме је банка изложена у свом пословању (тачка 1). Потраживања банке класификују се у категорије А, Б, В, Г и Д, према критеријумима за класификацију прописаним у тачки 20. У најповољнију категорију А класификују се потраживања од дужника код кога се, на основу процене финансијског стања, односно кредитне способности, не очекују проблеми у наплати, затим потраживања обезбеђена првокласним средствима обезбеђења (гото-

27 Закон о порезима на имовину (*Службени гласник РС*, бр. 26/2001, 45/2002, 80/2002, 135/2004, 61/2007, 5/2009, 101/2010, 24/2011, 78/2011).

28 *Службени гласник РС*, бр. 25/01, 80/02, 43/03, 84/04, 18/10 и 101/2011.

29 *Службени гласник РС*, бр. 94/2011.

вински депозит, залога на злату уз испуњеност још неких услова) као и потраживања по којима дужник своје обавезе измирује благовремено или је у доцњи не дужој од 30 дана. У најнеповољнију категорију Д класификују се потраживања од дужника у ликвидацији или стечају, затим потраживања по којима је дужник у доцњи дужој од 180 дана и сл.

Резерва за процењене губитке обрачунава се на бруто књиговодствену вредност потраживања, у зависности од класификације потраживања (тачка 34), и то од 0% потраживања класификованих у категорију А, 2% потраживања класификованих у категорију Б, 15% потраживања класификованих у категорију В, 30% потраживања класификованих у категорију Г и 100% потраживања класификованих у категорију Д. Дакле, обавезна резерва за процењене губитке креће се од 0% до 100% потраживања, у зависности од класификације. Што је повољнија класификација потраживања, нижа је потребна резерва за процењене губитке, која представља одбитну ставку од капитала банке³⁰ и неповољно утиче на адекватност капитала банке. Банка је дужна да одржава прописани износ капитала ради стабилног и сигурног пословања, односно ради испуњења обавеза према повериоцима, у висини која није мања од динарске противвредности 10.000.000 евра. Показатељ адекватности капитала представља однос између капитала и ризичне активе банке. Народна банка Србије прописује начин израчунавања капитала и адекватности капитала банке.³¹

Зато, закључени уговор о финансијском реструктурирању представља основ за повољнију *реклаификацију* потраживања банака, јер се доцња рачуна према накнадно уговореном датуму доспећа, а тиме истовремено постиже и повољнија класификација потраживања које се реструктурира, односно реструктурираног потраживања. Тачком 23 став 4 Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке предвиђено је да се одредбе ст. 1 и 2 ове тачке, које уређују редовно рачунање доцње у наплати према првобитном датуму доспећа, не примењују на реструктурирана потраживања при првом реструктурирању под условом да је дужник у периоду од најмање три месеца, односно најмање три узастопна плаћања према уговореном плану отплате након извршеног реструктурирања, своје обавезе измиривао с доцњом не дужом од 30 дана. Ако су испуњени наведени услови доцња у наплати реструктурираних потраживања рачуна се према накнадно

30 Износ потребне резерве за процењене губитке по билансној активи и ванбилансним ставкама банке је одбитна ставка од основног капитала – тачка 12 став 1 под б у вези става 3 под 4 Одлуке о адекватности капитала банке (*Службени гласник РС*, бр. 46/2011).

31 Члан 21 ст. 1 и 3, члан 22 став 1 и члан 23 став 2 Закон о банкама (*Службени гласник РС*, бр. 107/2005, 91/2010).

уговореном датуму доспећа, што значи према измењеним роковима доспелости из закљученог уговора о финансијском реструктурирању. На тај начин потраживање по коме је дужник био у доцњи дужој од 180 дана, а које је било класификовано у најнеповољнију категорију Д, на основу уговора о финансијском реструктурирању рекласификује се у неку од повољнијих категорија са далеко нижом стопом обрачунавања резерве.

Закључењем уговора о финансијском реструктурирању са отплатом у ратама, измењеним роковима доспелости, каматних стопа или других услова кредита, истовремено се отклања трајнија неспособност за плаћање као стечајни разлог из чл. 11–12 Закона о стечају, а тиме и отварање стечаја над дужником, који представља критеријум за класификовање потраживања банке у најнеповољнију категорију Д са обавезом обрачунавања резерве за процењене губитке од 100% потраживања.

На тај начин, привредном друштву у финансијским тешкоћама омогућава се опстанак и наставак пословања, избегава се стечај, а банке као кључни повериоци добијају подстицај у виду повољније класификације потраживања и нижом обавезом обрачунавања резерве.

У тачки 2 став 2 дата је дефиниција „реструктурираног потраживања“ тако што је прописано да се реструктурираним потраживањем, у смислу ове одлуке, сматра потраживање уређено уговором којим су редефинисани дужничко-поверилачки односи банке и дужника услед његових финансијских тешкоћа. При томе, овај уговор мора да испуњава три кумулативна услова, и то тако: 1. да су њиме замењена сва билансна потраживања од дужника, односно њихов већи део, 2. да су битно промењени услови под којима је то потраживање одобрено (под чим се нарочито подразумева продужење рока враћања главнице или камате, смањење каматне стопе или висине потраживања, замена испуњења, као и друге промене услова којима се олакшава положај дужника) и 3. да је истовремено усвојен адекватан програм финансијске консолидације дужника.³²

Дакле, наведена три услова морају кумулативно бити испуњена да би уговор о финансијском реструктурирању из члана 14 Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава представљао ваљани правни основ за рекласификацију потраживања

32 У случају дужника који је физичко лице – да је банка, на основу кредитне способности дужника, оценила да је он у могућности да уредно измирује своје обавезе према банци у наредном периоду, умањила висину потраживања за износ депозита положеног на име обезбеђења потраживања у случају да је тај депозит положен и уговорила да се дужник након извршеног реструктурирања неће додатно задуживати.

које је њиме уређено, редефинисањем дужничко-поверилачких односа банке и дужника, и тиме сматрало реструктурираним потраживањем у смислу Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке.³³

Ако реструктурирање задовољава само услове из Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, а истовремено не представља финансијско реструктурирање у смислу Закона о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава, нпр. ако у њему не у њему учествују најмање две домаће или стране банке у својству поверилаца, већ само једна банка, тада је за обезбеђење реструктурираног потраживања потребно уписати нову хипотеку, с обзиром да се реструктурирано потраживање дефинише као ново потраживање (којим су замењена сва билансна потраживања од дужника, односно њихов већи део), и том, новом хипотеком обезбедити, уговором редефинисано потраживање банке.³⁴

Vladimir KOZAR, PhD

Special Adviser to the NLB Bank a.d. Belgrade

Assistant Professor at the Faculty of Economy and Justice, University

Business Academy of Novi Sad

LEGAL CONSEQUENCES OF A CONSENSUAL FINANCIAL RESTRUCTURING OF BUSINESS COMPANIES

Summary

The legal consequences of a consensual financial restructuring of business companies are important both for the corporate debtor and for its creditors. According to the order of creation, they can be divided into those that act independently of the outcome of the restructuring process and prior to its completion such as debts stand-by (moratorium), and those that are arising from the conclusion of the contract on financial restructuring, following the successful completion of the procedure. An effective protection measure of creditors' claims during the moratorium is limitation of powers of statutory representatives in the form of mandatory countersignature. The consequences arising from the conclu-

33 В. Козар, *нав. дело*, стр. 66.

34 Став Одбора за правна питања Удружења банака Србије од 20.6.2011. године.

sion of the contract are reflected, primarily, in redefining of debtor – creditor relations, foreseeing of repayment in instalments, modifying terms of maturity, interest rates and other terms of the loan or collaterals. An important result is the retention of the order of priority of mortgage.

Tax incentives for the banks and other creditors, the participants in the financial restructuring, are provided. Absolute right transfer tax was abrogated on the transfer of shares in legal entity and securities, which refers to the measures of converting receivables into capital of the business company – corporative debtor.

Contract on financial restructuring constitutes legal grounds for the reclassification of banks' claims, thereby reducing the mandatory reserves for the potential losses and has a positive effect on capital adequacy of the banks.

Key words: *financial restructuring, debts stand-by, mortgage, tax incentives, reclassification of claims.*